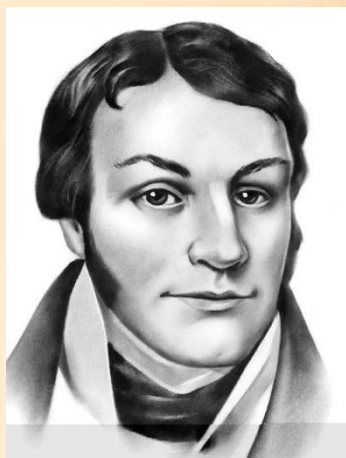

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г.С. СКОВОРОДИ**

**Український мовно-літературний факультет
імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка**

**Кафедра зарубіжної літератури та слов'янських мов
імені професора Михайла Гетманця**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК**

**МАТЕРІАЛИ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ 245-РІЧЧЮ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ГРИГОРІЯ ФЕДОРОВИЧА КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА**

(22 листопада 2023 року)

Харків – 2023

ЗМІСТ

Лінгвістичні і лінгводидактичні дослідження

Абазіна Людмила

Особливості функціонування перифраз із кольороназвами в текстах статей «Української правди».....7

Галушкіна Марія

Манга «Наруто» як постмодерністський текст.....11

Давидова Оксана

Психолого-педагогічні особливості формування орфоепічних норм на основі фонетичних явищ в учнів 5 класу НУШ.....13

Костенко Анна

Особливості вербалізації концепту *ВОДА* в драмі-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня».....15

Мануйлова Дарія

Емоційно-марковані мовні одиниці в поезії початку російсько-української війни18

Маслій Наталія

Складання основ і слів як поширені засоби інновативного словотвору в українській мові.....21

Олексієнко Аліна

Діалектизми в сучасних творах української літератури24

Пепескул Вікторія

The influence of English idioms on family education.....27

Піскунов Іван

Функціонування дефісних біномів у сучасних фасцинативних дискурсах.....30

рівні здійснюється розуміння смислу, змісту інформації – *що саме* сказано. Вищий рівень сприйняття дає уявлення про те, *для чого* та *за допомогою яких* мовних одиниць це висловлено. Розуміння повідомлення – це точне сприйняття учнем того, про що висловився співрозмовник.

Зазначені психологічні явища є важливими складниками формування орфоепічних норм на основі фонетичних явищ в учнів 5 класу. Проаналізувавши зазначене вище, можна зробити висновок, що наявні дані психологічної науки про особливості психічних змін, які відбуваються у свідомості учнів 10–11-річного віку під час засвоєння ними знань, вироблення в них практичних навичок оволодіння різними видами мовленнєвої діяльності, допомагають учителям виявити труднощі в цій складній для дитини розумовій діяльності. Крім цього, учитель завжди мусить мати на увазі й те, що учні 5 класів відрізняються одне від одного як рівнем мовленнєвого розвитку, так і особливостями перебігу і формування в них різних психічних процесів.

Тому психолого-педагогічні аспекти формування орфоепічних норм на основі фонетичних явищ в учнів 5 класу полягають у доборі таких методів і прийомів, які б повною мірою враховували особливості розвитку дитячої психіки, сприяли б усебічному розвитку школярів, формуванню в них на відповідному матеріалі прийомів розумової діяльності: аналізу і синтезу, класифікації, узагальнення, вміння робити висновки.

УДК 811'42

*А.В. Костенко
Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди
Наук. кер.: д. філол. н., проф. К.Ю. Голобородько*

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ *ВОДА* В ДРАМІ-ФЕЄРІЇ ЛЕСІ УКРАЇНКИ «ЛІСОВА ПІСНЯ»

Драма-феєрія «Лісова пісня» Лесі Українки є твором, у якому співіснує діалектна, застаріла, розмовна, просторічна лексика, що надає тексту яскравого національного звучання. На сьогодні існує значна кількість наукових досліджень, у яких висвітлено особливості вербалізації найрізноманітніших за образно-метафоричною природою

концептів у творчості майстрині слова. Леся Українка в «Лісовій пісні» легко переплітає збережені в народній пам'яті міфологеми з власними уявленнями про природу, відтворюючи таким чином неповторний пласт авторської й народної культури. Як справедливо відзначає Я. Гарасим, письменниця поступово «наносить художню образність літературних поетичних творів на етноестетичний та етнофілософський фон релігії предків» [1], а «Лісову пісню» науковець називає «справжньою мистецькою вершиною щодо наповнення художнього тексту животворною енергією естетики» [1].

У пропонованій розвідці зупинимося на встановленні репрезентації концепту **ВОДА** в «Лісовій пісні». Композиція цього твору передбачає активну участь природи в розвитку драматичної дії, а до основних природних образів якраз і належить вода.

Концепт **ВОДА** належить до ключових концептів будь-якої культури й на мовному рівні реалізується низкою лексем, серед яких ключовим словом, звичайно, є *вода*. Окрім цього, синонімічними одиницями до нього виступають такі номінації, як *пиття, питво, напій, море, річка, озеро* [3, с. 439]. Етимологічний словник української мови дає ще кілька похідних від слова *вода*: *відник, водавий, водавиця, водівня, водянка, водник, водяник, водяний, водний, воднистий, водявий, водніти, безвіддя, обезводіти, павідь, паводок, повідь, повіддя, приводні* тощо [2, с. 414], які також у мовних контекстах експлікують аналізований концепт.

Основним репрезентантом концепту **ВОДА** в драмі-феєрії є лексема *вода*: «*Хвилює воду ще більше, поринає і виринає, мов шукаючи щось у воді*» [5, с. 346]. Окрім цього, майстриня слова використовує також інші назви на позначення концепту **ВОДА**, зокрема йдеться про лексеми на позначення водних масивів та потоків: *озеро, море, океан, потік, плесо, струмок*: «*Саме озеро – тиховодне, вкрите ряскою та лататтям, але з чистим плесом посередині*» [5, с. 330], «*За темними борами, та за глибокими морями, та за високими горами, то єсть там дивний-предивний край, де панує Урай*» [5, с. 377], «*Мене на поміч кличе Океан, щоб не спило і в нього чашу сонце*» [4, с. 166], «*Струмок той вибігає з гущавини лісу, впадає в озеро, потім, по другім боці озера, знов витікає і губиться в хащах*» [5, с. 342], «*Поплинемо з тобою ген на розтоки, під бистрії потоки...*» [4, с. 166].

Серед мовних вербалізаторів аналізованого концепту варто також назвати низку похідних лексем: *водний, водяний, водяник,*

морський, озерянка тощо: «Не рідний він, хоч **водяного** роду, зрадлива і лукава в нього вдача» [4, с. 166], «милішої коханки нема від **озерянки**» [4, с. 163].

Якщо говорити про семантичне наповнення концепту **ВОДА** в тексті, то тут він реалізує фоново-енциклопедичне розуміння води як **водного простору**: «На **озері** плавають гуси» [4, с. 201], **водної поверхні**: «Не смій мені зринати три ночі місячні поверх **води**» [5, с. 349], **хімічної речовини для потамування спраги**: «Зараз... я піду... от тільки... тільки... ще **води нап'юся**» [4, с. 237].

Народні та міфологічні уявлення про воду зумовили виникнення семантичного наповнення **вода – очищення**: «Я їх топлю, щоб **вимити водою** той дух ненавидний» [5, с. 341]. На мовному рівні цей смисл виражений дієсловом *вимити* – прибрати, очистити.

Будучи одним із найдавніших архетипних образів, вода символізує жіноче начало, що в драмі-феєрії передано за допомогою образу Русалки Водяної. Показово, що водну стихію Леся Українка називає *царівною*, таким чином сакралізуючи образ: «...**бо водяній царівні** нема на світі рівні!» [5, с. 343], «Ну, то слухай: Я про **Царівну-Хвилю** розкажу» [4, с. 188].

Концепт **ВОДА** має амбіваленту природу, й, з одного боку, вода покликана допомагати людям, а з іншого – вода – це сила, що здатна нашкодити: «Русалка: Ова! А батько мій їх всіх **потопить!**» [4, с. 172].

Концепт **ВОДА** у творчості Лесі Українки також уособлює **волю**, що виражено за допомогою порівняльних конструкцій: «Місточки збиваю, всі гребельки зриваю, всі гатки, всі запруди, що загатили люди, – бо **весняна вода, як воля молода!**» [5, с. 362], «**Я вільна, як вода!**» [5, с. 359]. Також вода зіставляється з коханням: «**Кохання – як вода, – плавке та бистре, рве, грає, пестить, затягає й топить**» [4, с. 219] (позиція об'єкта зіставлення).

Семантико-аксіологічну природу концепту варто розглядати також у синтагматичних зв'язках слів-репрезентантів. Так, ад'єктиви на позначення температури здебільшого покликані вказати на фізичні властивості води: *холодна вода, тепла вода*. Інші епітетні сполуки використовуються з метою інтимізації або передачі певних настроїв чи переживань персонажів: *жовто-каламутна вода, ясно-блакитна, синя, чорна*. Прийоми градації (*вода нутрує, грає, рве, зриває*) також експлікують розвиток почуттів.

Як бачимо, уявлення українців про воду в драмі-феєрії «Лісова пісня» набули концептуального значення, що на мовному рівні виражено такими смислами, як *вода – кохання, вода – воля, вода – цариця, вода – сакральна сила, вода – очищення, вода – руйнація*. Таким чином, Леся Українка актуалізувала етнічну специфіку сприйняття концепту **ВОДА**, доповнюючи її власними роздумами.

Література

1. Гарасим Я. Етноментальна аура «Лісової пісні» Лесі Українки. *Каменяр. Інформаційно-аналітичний часопис ЛНУ ім. Івана Франка*, 2011. URL: <http://kameniar.lnu.edu.ua/?p=119>
2. Етимологічний словник української мови: в 7 тт. Київ: Наук. думка, 1982. Т. 1. 632 с.
3. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. Львів: БаК, 2012. 536 с.
4. Леся Українка. Вибрані твори. Ужгород: Карпати, 1988. 246 с.
5. Леся Українка. Твори в п'яти томах. Київ: Держ. літ. видав., 1956. Т. 5. 611 с.

УДК 811.161.2'373.611:821.161.2-1

*Д.А. Мануйлова
Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди
Наук. кер.: к. філол. н., доц. І.А. Павлова*

ЕМОЦІЙНО МАРКОВАНІ МОВНІ ОДИНИЦІ В ПОЕЗІЇ ПОЧАТКУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Поезія – один із найпотужніших засобів вираження емоцій. Маючи високу експресивність, насиченість образами й символами, багату варіативність, вона стає рушійною силою мовотворчості під час різноманітних конфліктів, одним із яких є російське вторгнення на територію України.

Одне з центральних понять сучасної поетичної мови – насиченість почуттів, їхня поляризація, яка відображається як у позитивних, так і в негативних емоціях, а також у ставленні автора до російсько-української війни.

Вивчення різнозабарвлених поетичних лексем особливо актуальне, оскільки дає змогу виявити специфіку мовної